

Izhaja vsak petek.

Uredništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

GLASNIK

Naročnina znaša:

celoletna . . . . K 4—
pololetna . . . . „ 2—
četrtletna . . . . „ 1—
Posamezna št. . . 0-10

AVSTRIJSKE KRŠČANSKE TOBAČNE DELÁVSKE ZVEZE.

Št. 39.

V Ljubljani, dne 25. septembra 1914.

Leto VII.

Vojska.

(Po Duhovnem Pastirju.)

Raj, v katerega je Bog postavil prvega človeka, je bil krasen. Bil je pravi nebeški vrt, zasajen na zemljo. Prinašal je sam od sebe najboljše sadeže, in naš oče Adam je delal samo v razvedrilo. Vse živali so mu bile pokorne, pokorno mu je bilo tudi lastno telo. Vladala je najlepša harmonija, ker telo je bilo pokorno duši, duša pa Bogu. Bog sam je občeval s prvima človekoma, kakor oče občuje s svojimi otroci. Nikdar in od nikjer se ni pojavila nobena nevarnost, nobeno nasprotstvo. Adam in Eva sta živela v najlepšem soglasju in si drug drugemu slajšala življenje. Tako je bilo in tako naj bi bilo vedno ostalo.

Ker je bil pa oče Adam obdarjen s prostostjo, morala je priti poizkušnja; sam se je moral odločiti, ali hoče Boga spoznati za svojega najvišjega gospodarja. Poizkušnja se je slabo obnesla, in namah se je izpremenil položaj tako grozno, da gani bilo več spoznati. rej gospodar vesoljnega raja — sedaj izgnanec; prej otrok božji — sedaj otrok jeze; prej mu je bilo vse pokorno — sedaj se mu vse upira; celo zemlja je prokleta zavoljo njega. Ker se je Adam uprl Bogu, uprlo se je njemu vesoljno stvarstvo. In odtod požljivost, odtod delo, trud in skrb, odtod bolezn, odtod smrt, odtod sebičnost in sovraštvo med poedinci, kakor tudi med narodi, odtod kuge, lakote in vojске. Vsako nedeljo smo prosili v litanijah vseh svetnikov: »Kuge, lakote, vojске, reši nas, o Gospod!« — Dolgo časa smo bili obvarovani, sedaj pa je zapela bojna tromba. Presvetli cesar se je v lepem, očetovskem pismu obrnil do svojih narodov in jim razložil vzroke vojске. V tem ipsum pravi, kako je vedno upal, da bo mogel zadnja leta svojega življenja skleniti v miru, a prišlo je drugače. Monarhija je v nevarnosti; sovražniki od znotraj in sovražniki od zunaj ji žugajo; zadnji čas, da se tej sovražni gonji naredi konec.

Zdi se mi prav primerno, da govorim danes o vojski. Ljudje se plašijo in strašijo in nimajo pravega pojma o vojski.

Mnogi ljudje pravijo dandanes: Kaj je tega treba? Lahko bi se oblastniki pogovorili med seboj, čemu prelivanje krvi? Jaz pa pravim: Dokler bodo ljudje bivali na zemlji, bodo med njimi vojске; kajti domovje, zla-

ta prostost in častso blaginje, ki so vedno v nevarnosti. Dokler bodo narodi hrepeli po gospodarski in politični samostojnosti, dokler bodo očetje delali na to, da se materialno zagotovi bodočnost njihovim otrokom, dokler se bodo našli na zemlji moške, ki bodo delali in se borili za kulturne ideale: toliko časa se bodo vojске pojavile na zemlji. Zemlja ni raj in ljudje niso angeli. Greh in krivda raste bujno v dolini solz; in strasti, gorostasne, kakor velikani, gnezdi v majhnem človeškem srcu. Dobri in plemeniti ljudje se morajo vedno bojevati zoper hudobne, in narodi morajo resnico in pravico braniti zoper laž in krivice drugih narodov. Bog kaznuje en narod z drugimi in listi svetovne zgodovine so popisani s krvavimi črkami. — Narodi vedno govore o miru in hrepene po njem, v resnici pa so skoraj zmerom med seboj v boju. Skoraj brez presledka buči na zemlji bojni grom, in čete so venomer postavljene v bojne vrste. Le redek je mir, in še takrat ga znajo ljudje malo ceniti.

Narodi se vojskujejo za košček zemlje, bojujejo se iz narodnostnih ali verskih ozirov, gredo v boj, da si pridobijo kolonialno ozemlje. Pravzaprav pa so vojске šiba v rokah Vsegamogočnega, s katero tepe en narod z drugim zavoljo obilne hudobije. Menjajo se oblike, izpreminjajo se nagibi, pozorišča so nova, stvar je pa vedno ista. Vojska je tako tesno sklenjena z življenjem narodov, kakor je s poedinim človekom sklenjena sila in gorje.

Vojska je kruta in krvoločna prikazen. Ona odtegne družini moža, ki jo je redil, iztrga ženino iz rok neveste, pretrga mirno, kulturno delovanje, postavlja brezštevilne vrste krepkih mož in mladeničev nasproti sovražniku in meče s strašnim orožjem v vrste sovražnikov pogin in smrt. Vojska mori, tepta žitna polaj in zelene livade, prinaša pomanjkanje in grenke solze v hiše zaostalih, ovira napredek narodov. — To je ena in sicer senčno stran vojске.

Na drugi strani se pa lahko reče, da imajo vojске velik pomen za narode in da jim dostikrat prinašajo blagoslov. Mirno, kulturno delovanje nikakor ne zadostuje, velike ideje zahtevajo od nas tudi velike žrtve. Največji možje so morali dati za svoje ideje dostikrat vse premoženje, a tudi življenje; in to je dokaz, da se velike reči dosežejo le z velikimi žrtvami.

Jezus Kristus je prišel na svet odrešit človeški rod; učil je, čudeže je delal, svetil z najpopolnejšim življenjem.

Nič ni pomagalo: umreti je moral za nas, preliti svojo dragoceno kri do zadnje kapljice in napojiti ž njo grešno zemljo. Iz te zemlje pa je vzrastla sveta Cerkev in pričela svoje blagonsno delovanje. Ali preden je mogla očitno na plan, je imela strašne boje z malikovalskim paganstvom; boje, ki so trajali tristo let in so bili silno grozoviti in krvavi. V tem boju je padlo več kristjanov kakor v katerikoli vojski. Mi jih imenujemo mučence in blagoslovimo njih spomin. Ko pa je bila zemlja prepojena mučeniške smrti in je paganstvo podleglo notranji moči krščanstva, je sveta Cerkev stopila na pozorišče in je z nauki sv. evangelija ukrotila, ublažila in preobrazila narode. — Ako blagrujemo moške, ki so v novih iznajdbah ali odkritjih izgubili svoje življenje; ako s ponosom kažemo na moške, ki so se za velike ideje izpostavili smrtni nevarnosti, tedaj tudi vojске ne smemo preklinjati samo radi tega, ker terja žrtve, ker povzroča solze. Pravične vojске so kulturno delo; one so nositeljice velikih idealov. Kri, ki se prelija v pravičnih vojskah, je mučeniška kri; in vojska, ki rodi junake, je sveta, je častljiva.

Pravične vojске so pravi bagoslov, saj vsak križ in šiba božja donaša obilo blagoslov, četudi boli tiste, katere zadene. Vojске čistijo in bistrijo nazore, so prava šola čednosti, so šola junštva. — Solza je človeku potrebnejša kot smeh, in skoraj vsako čustvovanje je sklenjeno s solzami. Kakor se zlato čisti v ognju, tako se čistijo naša srca v stiski in potrebi.

Vojska ima tedaj tudi dobre strani in je boljša kakor gnili mir. Dolgotrajni mir ima v sebi velike nevarnosti. Ako človek namreč dolgo časa živi v nemotenem miru, prav lahko se zgodi, da mu opešajo duševne moči in ni sposoben več za noben junaški polet; omehuži se, spusti se v strankarske spletke, v malenkosti, v vnanosti, pozabi Boga, ne zasleduje več svojega nadnaravnega cilja, hlepi le po časti, premoženju, uživanju, in si izkuša tu na zemlji ustanoviti nebesa.

Ako se hoče narod obraniti grde sebičnosti in materializma, potreben mu je od časa do časa boj. V boju namreč pozabi človek nase, na mir, na dom, na užitek, in se popolnoma posveča domovini. Vsi zasebni odnosi, vse družinske vezi gredo na stran; domovina je v nevarnosti, domovinski ideji se mora umakniti vse. Bili so modroslovci, n. pr. Kant, Aleks. Humboldt, ki so trdili, da dolgotrajni mir pospešuje samo trgovski čut, ž njim nizkot-

no sebičnost, mehkužnost, strahopetnost, zastruplja pa in ponižuje naziranje ljudstva. — Vojska je vzgajajoče sredstvo v rokah božje previdnosti. V vojski se pojavljajo najlepše čednosti: pogum, pokorščina, zvestoba, zatajevanje, požrtvovalnost do skrajne meje — do smrti. — Pravijo, da so potresi življenje zemlje, in ko bi jih ne bilo, bila bi zemlja že davno končana. Istotako so potrebne vojске; ker, ko bi jih ne bilo, svet bi se bil že davno potopil v materializmu.

Po tej teoretični razpravi ozrimo se sedaj na naše razmere. Od leta 1866. nismo imeli več prave vojске, ker okupacija Bosne ni vznemirila države. Mirno smo se posvečali svojim poslom in brezskrbno se ozirali v bodočnost. Sv. pismo pa pravi: »V miru je moja bridkost najgorenjejša« (Iz. 38, 17). — Ko smo spali, je prišel sovražnik in je vsejal ljuliko med nas. Usodepolne šolske, društvene in tiskovne postave so sicer vsem dale enako prostost, vendar so se silno zlorabile na veliko škodo Cerkvi in državi. Pokvarilo se nam je ljudstvo, pokvarila zlasti mladina. Mladina se je izobraževala, vzgoja je pa daleč zaostajala; vera, poštenost, nedolžnost je ginevala od dne do dne. Dobri katoličani so se prebudili k odločnemu delu, nastale so stranke, ki so se srdito napadale, in žalostno je bilo gledati ta bratomorni boj.

Vzadnjih šestih letih pa se je pojavil protidinastični duh, zlasti pri neizkušeni, zapeljani mladini, in ta duh je pod zastavo jugoslovanstva prihajal iz Srbije. »V zasmeh smo postali svojim sosedom, v sramoto in zasmehovanje njim, ki so okoli nas« (Ps. 78). — Vse je bilo prepreženo s sovražnimi spletkami in dobri Avstrijani so sklepali roke in rekli: Kaj bo iz tega? —

Zgodilo se je, da je moral prestolonaslednik v Bosno, in njegova blaga soproga, ki je slutila nevarnost, je šla za njim. Drugo vam je znano: umorili so ju in morilci so bili poslani iz Srbije. Tekla je v Sarajevu nedolžna kri, mučeniška kri, in tedaj se je zbudil avstrijski orel. Dosti je bilo krivice in zasramovanja. Se en opomin; a ker se tudi ta ni slušal, izdrl je cesar meč, ki mu ga je božja Previdnost dala v roke, da brani pravico in tako je nastala vojška. In Rusija, mesto da bi kaznovala Srbe, ki so ne le deležni umora našega prestolonaslednika, ampak so umorili tudi svojega lastnega kralja, vleče z njimi in gre z orožjem zoper nas. A mi nismo sami, imamo mogočnega za-

Optimizem.

A nastopil je ženijalni Francoz Pasteur (1822-95) in nam odkril vzrok nalezljivih bolezn in epidemij (bakteriologija) in zajedno tudi pokazal način, kako se umetno obranimo (seroterapija) teh neusmiljenih morilk, pred katerimi je tako trepetal resignirani Schopenhauer. Za Pasteurjem so polagoma drugi raziskovalci našli bakterije malone vseh drugih nalezljivih bolezn (jetika, gnojenje, kuga, kolera, legar itd.), tako da jih dobro poznamo, kakor svoje najbližje znanee. Smo šele na začetku, a že imamo serume proti raznim boleznim. Opozorjam samo na Pasteurjev serum proti pasji steklini, na Behringov serum proti difteriji, ki je znižal smrtnost bolezn od 60% na 14-12%. Najnovejši serum se proizvaja proti cerebrospinalni meningiti (vnetje možganske mreže), ki je zahtevala doslej 80-100% žrtve. V Ameriki vporablja z uspehom novi serum Flexner, na Nemškem Wassermann, na Francoskem Roux. Smrtnost se je znižala na 18-12%. Že ti podatki nam pričajo, da se je izvršila na tistem v človeškem življenju velikanska revolucija, koje vpliv na celi ustroj človeštva se šele pokaže. S tem se je porušil pesimizmu in budizmu glavni temeljni ka-

men. Doseženi uspeh se potroji, ko se sedanje metode spopolnijo in ko najdemo povzročitelje še nekaterih drugih bolezn. Zdravniki smo napovedali bolezn neizprosno boj in sijajno zmagali! Ko bi Buda in Schopenhauer samo slutila to možnost, nikoli nam ne bi bila otežila življenja s pesimizmom; Schopenhauer 1831 ne bi bil bežal iz Bero-lina. Strah tisočletij in milijonov je spravljen v kozarcu vode, v kateri plavajo vibrioni kolere. Samo malo zakuriti je treba pod petami tem vibrionom — za kazen, da so nas doslej tako plašili in strašili —, in ti vibriončki ti postanejo neškodljivi in krotki kakor jagnjeta na paši.

Ravno tako smo premagali zdravniki bolečino: imamo toliko različnih in izbornih zdravil (morfin, kokajin, kloroform, eter), da ni treba v nobenem slučaju človeku trpeti bolečin.

Preostaneta še starost in smrt! Ali je mogoče, tudi ta dva zadnja strahova premagati? Tudi! Tako nam je zaklical Rus Elija Mečnikov, profesor na Pasteurjevem institutu v Parizu, v svoji knjigi: Etudes sur la nature humaine. Essai de philosophie optimiste. Paris, Masson & Cie., 1903.

Kakor boleznim, tako se je udalo človeštvo tudi starosti in smrti brez misli in upanja. Mečnikov se je uprl

tradiciji in vprašal drzno: kaj je vzrok starosti in smrti? Tako je ustanovil dve novi veji znanstvene medicine: gerontologijo in tanatologijo, nauk o starosti in smrti. Po mnogoletnih preiskavanjih je Mečnikov dognal, da je starost v sedanjih razmerah — bolezen, da je smrt — nenaravna. Starost je kronično vnetje plemenitih delov telesa, vsled katerega plemenite, višje celice poginejo in jih nadomesti hipertrofična vezna tkovina. V tem boju pomagajo vezni tkovini posebne, jako občutljive in po celem telesu potujoče celice, takozvani makrofagi, ki obkolijo ranjene in umorjene celice in jih požro. Kaj povzroči to kronično vnetje, zlasti tako nevarno kronično vnetje krvnih žil, ki se imenuje arterioskleroza? Artioskleroza in degeneracijo vitalnih organov povzročijo strupi organskega in neživega izvora. Šved Edgren je izračunal, da izzove arterioskleroza v 20 odstot. slučajev sifilitičen strup, 25 odstot. alkohol, 25 odstot. druge nalezljive bolezni, revmatizem, putika, svinec itd., za zadnjih 25 odstot. ni mogel dobiti nobenega vzroka, a odkril ga je Mečnikov v debelem črevesu. Debelo črevo je za človeško prebavo nepotrebno in služi samo za nabiralnik blata, kakor nabira mehur urin. Narobe, debelo črevo je človeku škodljivo, ker se v njem nahaja na milijarde raz-

nik bakterij v gnilem blatu, ki izločujejo strupe za kronično vnetje starosti. Tako nam je omogočil Mečnikov znanstveno razlago raznih doslej nejasnih bolezn in obenem nov in uspešen način zdravljenja. Na eni strani nam je treba samo celice v starostnem boju okrepiti, makrofage odgnati, na drugi strani preprečiti tvorbo strupov v debelem črevesu. Kako se okrepe celice? Francoz Bordet je umetno dobavil hud hemolitičen strup, ki raztopi rdeča krvna telesa. Rus Belonovski je 1902 pokazal izredno svojstvo tega hemolitičnega seruma, da učinkuje v malih dozah nasprotno ter pomnoži hemoglobin in število rdečih krvnih teles. Sicer pa delujejo tako vsi strupi, v malih dozah koristijo, v veliki množini škodijo. Kakor ta hemolitičen serum, se da napraviti serum za vse druge celice telesa. Torej, bližamo se tudi zmagi nad bolešno starostjo, k izdatnemu podaljšanju življenja brez težav in bolečin.

V sedanjih razmerah je smrt nenaravna, nasilna in različne bolezni prerežejo nit življenja, ko se razvija človeški instinkt življenja še v polni moči in pozitivnosti. Ko prehodi človek svojo naravno pot in se približa prirodnemu koncu, ko sveča dogori, ugasne instinkt življenja in človek občuti instinkt smrti, kakor zahrepeni truden,

veznika, ki gre z nami. Splošno je mnenje: Ako je bila kdaj kakšna pravična vojska nas vetu, tedaj je ta. Zato tudi upamo, da bo Bog blagoslovil orožje naše armade in ponižal sovražnike.

Ko je bilo izraelsko ljudstvo v boju zoper Amalečane, je Mozes molil na gori z razprostrtimi rokami. Ko so mu opešale roke, so zmagovali Amalečani, in ko jih je zopet dvignil, so zmagovali Izraelci. Tedaj so prišli starejšine in so Mozesu podpirali roke, dokler niso Izraelci popolnoma premagali sovražnikov. Posnemajmo Mozesa in starejšine. Dvigajmo roke in srce k molitvi, in Bog vojskinih trum bo dal blagoslov naši armadi, našemu orožju. Ne plašite se, ne bodite preveč v skrbeh; naša vlada ima povsod oči, zato lahko zaupljivo gledamo v bodočnost. Ne jemljite denarja iz hranilnic, tam je najbolj varen, doma vam ga lahko okrađejo. Pomagajte drug drugemu v stiskah, zdaj je prilika za dela krščanskega usmiljenja. Pomagajte oblastim; zlasti če vidite kaj sumljivega, hitro naznanite. Pred vsem pa vam priporočam, pristopite k Rdečemu križu, ki ima lepo nalogo, da vse potrebno preskrbi za ranjene vojake. Ako se ne veste kam obrniti, oglasite se pri meni v župnijski pisarni, rad bom sprejemal člane in oddal doneske predstojništvu Rdečega križa. Letnina znaša 4 K.

Vsi pa bodimo junaški, opravljajmo naprej svoja dela. In četudi imamo koga izmed svojih dragih v bojnih vrstah, posnemajmo gospo, ki je v Splitu v Dalmaciji dva sina-vojaka spremila k parobrodu, ju pokrižala in rekla: Pojdita v boj za cesarja, za domovino; in če padeta kot junaka, pošljem dva druga, ki ju imam še doma. Vse za vero, dom cesarja!

P. Hugolin Sattner.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

IZ JUGOSLOVANSKE STROKOVNE ZVEZE.

Jugoslovanska Strokovna Zveza v Ljubljani se je obrnila pismeno na več podjetij za delo brezposelnim. Predilnica in tkalnica v Dugi Resi je odgovorila, da rabi še kakih 20 izvežbanih tkalcev, oziroma tkalk. Delo stalno, za službo tudi primeren. Vožnjo tja plača za enkrat tovarna.

× × ×

V ljubljanski predilnici so začeli v ponedeljek tkalci zopet z delom. Delali bodo le toliko časa, da podelajo pripravljeno tkalsko prejo. To bo trajalo kake 14 dni. Zaposlenih je le malo število delavcev, kakih 40, vsi drugi so brez dela.

Kakor se sliši, ni bila potreba za vkinjenje tkalskega dela tako silna. Gospodje milijonarji imajo pač o preživljenju delavcev svoje pojme. Pride čas, ko se bo v »patriotična« kapitalistična gnezda moralo posvetiti z Röntgenovimi žarki.

Pojasnila. Naša skupina v Bohinjski Bistrici je pri načelstvu J. S. Z. vprašala, kako da se postopa s tistimi našimi člani, ki so k vojakom vpoklicani in ki zato ne plačujejo mesečnih, oziroma tedenskih prispevkov. Skupina je stavila tri konkretna vprašanja, ki jih je načelstvo J. S. Z. tako-le rešilo:

1. Ali naj se tisti člani, ki so vpoklicani k vojakom, smatrajo v času, ko služijo pri vojaki, za izstopivše člane ali ne?

izdelan človek po spanju. Ruski zdravnik Tokarski navaja 100letno staro, ki mu je dejala: Ko bi ti živel tako dolgo kakor jaz, bi razumel, da je mogoče, ne samo se bati smrti, ampak jo celo želeli in občutiti potrebo smrti, kakor čutiš potrebo spanja. Smrti se bojimo samo, ker še nismo prehodili pota in ker instinkt življenja ni še klonil, ker sedanja vzgoja ta strah pred smrtjo po nepotrebnem pretirava.

Ako se nam zdravnikom torej posreči, kar je naša dolžnost in težnja, podaljšati življenje do skrajnih naravnih mej, izgubi smrt vsa grozo; (?) ako se spoji s tem prirodnim koncem še moralnično zadoščenje življenja, postane smrt prijetna kakor naravno spanje. Tako so se porušili vsi štirje vogli mračnega templja in pesimizem Bude in drugih prerokov svetobolja je izgubil odločilno težo.

* Opomnimo samo, da se Mečnikovim nazorom v marsičem tudi ugovarja, tako od strani filozofov - sociologov kakor tudi od naravoslovcev. Po udarjanju se zlasti, da ima natura svoje zakone in namene in se zato tudi od najskrivnejše profilakse ne bo dala relementovati.

Odgovor: § 6. društvenih pravil, 2 odstavek, se glasi: »Kdor je dalje nego osem tednov v vojaški službi, je prost prispevkov; dokler je v vojaški službi, nima pravice do društvene podpore.« Načelstvo tolmači to besedilo pravil tako-le: Kdor služi nad osem tednov pri vojaki, je za to dobo prispevkov oproščen; če pa služi manj kot osem tednov pri vojaki, jih mora poravnati potem, ko se zopet vrne v civil, kar seveda velja le za tiste, ki niso nad 8 tednov pri vojaki služili. Član, ki je vpoklican k vojakom, ne sme pripadati civilnim društvom, ker to zabranjuje stroge vojaške postavke; dovoljeno mu ni n. pr. tudi sodelovanje pri časopisju, če tega njegovi predstojniki ne dovolijo. Če si k vojakom vpoklican, kot vojak in dokler si vojak, nisi član J. S. Z., a če bi tudi to ne bilo ukazano, je vojak kot tak z vsemi stvarmi, ki jih zase potrebuje, preskrbljen. Če je bolan, ga zdravi vojaška uprava; če ga kam pošljejo, mu preskrbe prosto vožnjo; sploh ni nikake podlage, da bi mu moglo načelstvo J. S. Z. nakazati bolniško, brezposelno, popotno ali pa preseljevalno podporo. Tako bi moralo načelstvo postopati, če bi pravila tudi ne obsegala zgoraj omenjenega določila. Navedeno besedilo se nahaja v pravilih zato, da se tistim članom J. S. Z., ki so k vojakom vpoklicani, varuje njih pravice za tisti čas, ko niso več v vojaški službi. Iz navedenega besedila pa tudi sledi, da ko se član vrne v civil, zadobi takoj zopet pravice kot član J. S. Z. V mesečnih obračunih naj se zato člani J. S. Z., ki so vpoklicani v vojaško službo, vpišejo; izpuste naj se postavke o vplačani članarini, v opombi naj se pa vpiše: »V vojaški službi od ..... (Tu naj se navede dan, ko je odšel član J. S. Z. k vojakom.)

Izkratka: Člani kot vojaki niso, a takoj ko se zopet vrnejo v civil, naj se pri skupini ali plačilnici zglašajo in imajo od takrat naprej zopet vse pridobljene pravice do društvene podpore

2. Ali imajo tisti člani, ki so vpoklicani v vojake in so plačevali prispevke za posmrtnino, pravico do podpore za slučaj, da so v vojni padli ali kot vojaki umrli?

Odgovor: Načelstvo tolmači pravila in besedilo svojih poslovnikov tako, da svojem tistih, ki so plačevali prispevke za posmrtnino, gre seveda v zmislu določil poslovnikov pravica do podpore za slučaj smrti.

3. Kaj je s tistimi člani, ki so n. pr. šele tri ali štiri mesece redni člani, ki seveda še nimajo pravice do podpore in ki so bili zdaj vpoklicani k vojakom in ne plačujejo nadaljnjih prispevkov. Ali zadobé pravico do raznih podpor po šestih mesecih, oziroma po enem letu, dasi ne plačujejo prispevkov, ali zadobé pravico do podpor šele potem, ko se vrnejo in ostale mesece redno plačujejo, tako da izpolniijo čakalno dobo šestih mesecev, oziroma enega leta?

Odgovor: Načelstvo tolmači to vprašanje tako-le: § 6. društvenih pravil, 1. odstavek, določa: »Vsak redni in podporni član je dolžan se ravnati po pravoveljavnih društvenih sklepih, plačati vstopnino in prispevke, ki jih določi občni zbor. Za potrdilo, da je plačal, mora sam skrbeti.« Poslovnik J. S. Z. pa določa za razne podpore čakalne dobe 6 mesecev, za posmrtnino 1 leto. Ustanovitelj J. S. Z. je sprejel čakalno dobo v poslovnike iz finančno zavarovalno tehničnih razlogov in pa zato, da se J. S. Z. obvaruje pred izkoriščevalci. Vsak član mora nekaj vplačati, predno more kaj dobiti. Gotova vsota se mora nabrati, ker če bi je ne bilo, bi se tudi nič izplačevati ne moglo. Kajne, če bi čakalne dobe ne bilo, bi lahko prišel kdo, ko že čuti znake bolezni v sebi, ali pa, ko vé, da bo delo izgubil, pa bi se vpisal v društvo. J. S. Z. bi mu pa morala plačevati podporo. Veliko drugih organizacij je, ki svojim članom podpore po daljšem času izplačujejo, kakor v naši organizaciji. Zato pa novi člani J. S. Z. iz navedenih razlogov tudi ne morejo prej dobiti podpor, kakor da pretečejo v poslovniki navedene čakalne dobe. Pač je pa članom, ki se vrnejo od vojakov, prosto, da lahko plačaja nazaj članarino za tisto dobo, ko so v vojski služili, ker so jim njih že pridobljene pravice do društva po pravilih zavarovane in jih med tem časom, ko služijo v vojaški službi, načelstvo ne more izključiti od pravic, ki jim grejo, ko se zopet vrnejo iz vojaške službe v civil.

Jugoslovanski krščansko - socialni delovski pozdrav!

Načelstvo Jugoslovanske Strokovne Zveze.

M. Moškerc, tč. predsednik.

F. Kerhné, tč. zapisnikar.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

VOJNA POMOČ V C. KR. TOBAČNIH TVORNICAH.

Po načelu, za vojskovanje se potrebuje denar, denar in zopet denar, se povsod nabira za vojne namene. Sedanja doba stavi res na nas vse voljo do požrtvovalnosti. Krščansko delavstvo sicer nima veliko, a nobena žrtev mu ni prevelika, žrtvuje jo za vojake. V naši ljubljanski tvornici so se že nabrale lepe vsote za vojaške namene; delavke delajo zanje nogovice, haybe, nagolence; četudi se dela dlje kot navadno, delavke tudi doma ponoči delajo in zelo pridno in odprtih rok ranjence obiskujejo.

C. kr. tobačna režija je priredila zasilne bolnišnice za ranjene vojake v tobačnih tvornicah Dunaj Rennweg, Fürstenfeld, Ljubljana, Siedlučce, Novi Jičini, Krakov, Winniki in Zablutow. Postelj je v njih 1100. Tobarna režija sama v teh bolnišnicah skrbi za zdravnike, postrežbo in za hrano. V Jagillnici se tudi pripravlja zasilna bolnišnica s 100 posteljami; Rdečemu križu v Halleinu in v Taboru je pa podarila 75 postelj. Naš priljubljeni zdravnik dr. Höglar je rekel glede na postrežbo ranjencev v naši ljubljanski tobačni tvornici: »Najboljše v Ljubljani morajo biti naši ranjenci postreženi!« Čast mu!

Fürstenfeld. Dve zbirki Rdečemu križu sta tu dali 300 kron. V bodoče se priredi zbirka vsakih 14 dni.

Linc. Pri nas se je prvič nabralo za ranjence 94 K 05 vin.

Sternberg. V vojsko je bilo vpoklicanih 40 mož. Prosta mesta so se nastanila z brezposelnimi tukajšnje predilnice. Rodbine vpoklicanih rezervistov dobe iz podpornega zaklada 10 K. Za dobrodelne namene se je nabralo in izročilo občini 130 kron. Za vojake, ki so se skozi mesto vozili, se je nabralo 600 kron.

Dunaj Ottakring. Delavstvo se je obvezalo, da vsak teden da 10 vinarjev za preskrbne namene. Perilo in druge potreščine za zasilno bolnišnico (100 postelj) v tvornici je delavstvo samo preskrbelo.

× × ×

Haynburg. 23. avgusta je umrl naš med delavstvom zelo priljubljen podravnatelj Jožef K u e n.

Linc. Smrtno je ponesrečil dne 4. t. m. neki delavec na vzpenjači.

Ranjencev smo dobili v našo tvorniško zasilno bolnišnico do zdaj 54. Postelj je vseh 70; 2 za strežniško osebo. Naš zdravnik dr. Höglar prav očetovsko za nje skrbi, delavstvo stori za nje, kar le more.

× × ×

OBRTNO NADZORSTVO LETA 1913.

Kakor vsi prejšnji letniki, je tudi letošnje poročilo c. kr. obrtnih nadzornikov o njih uradovanju leta 1913. vredno, da se čita, ker je res veleznimivo. Podaja jasno sliko o delavskih razmerah. Kaže na pomanjkljivosti in raznih podjetjih, a obenem nas tudi razveseljuje, ker socialna zavest tudi pri nekaterih podjetnikih napreduje, a na drugi strani graja tudi veliko nerazumljivosti in zaostalosti socialnega čuvstvovanja.

Obrtno nadzorstvo še zdaj razpolaga z zelo omejenimi sredstvi. Tudi število moči je zelo nizko in zato se moramo naravnost čuditi, koliko dela da so obrtni nadzorniki izvedli. Proračun za leto 1913. nakazuje obrtnim nadzornikom vsoto 1,074.360 kron, vsota, ki pač ne zadošča. Obrtnemu nadzorstvu je pridelenih 175 oseb: 1 osrednji obrtni nadzornik, 14 višjih obrtnih nadzornikov, 50 obrtnih inadzornikov I. in II. razreda in 110 drugih oseb, ki so razdeljene v 46 nadzornih okrajev.

Med obstoječimi obrati, 162.560 jih je, so jih nadzirali 40.756. Nezgodnemu zavarovanju je bilo med njimi podvrženih 31.729, tvorniških obratov je bilo 12.558, brez motorjev pa 14.830. Nadzorovati so mogli torej le eno četrtino vseh obratov. Revizij, oziroma inšpekcij so izvedli 44.441; torej 2122 več kakor leta 1912. Enkrat je bilo obiskanih 37.925, dvakrat 2264, trikrat in večkrat le 516 obratov. Ponoči je bilo nadzorovanih 358, ob nedeljah pa 361 podjetij. A te številke še ne izkažejo vsega dela naših obrtnih nadzornikov. Ne obiskujejo namreč obrtni nadzorniki zgolj obratov, marveč zmagati morajo tudi veliko pisarij, udeleževati se morajo najrazličnejših komisij in poizvedb; le požrtvovalnosti nadzornih uradnikov gre zahvala, da je število nadzorovanih podjetij poskočilo. H komisijam razpravam so bili vabljeni obrtni nadzorniki v 18.037 slučajih, a odzvati so se mogli le v 10.530 slučajih, v 4382 sluča-

jih so pismeno svoje mnenje izjavili. Kako da primanjkuje osebja, kaže, ker so bili obrtni nadzorniki k 9357 nezgodnim poizvedbam vabljeni, a odzvati so se mogli le v 533 slučajih. Če si predočimo, kako važna je ob takih prilikah navzočnost obrtnega nadzornika, si lahko predstavljamo, koliko še manjka, da ustvarimo položaj, ki bo vsaj primerno odgovarjal razmeram. Ob delavskih sporih je poizvedovalo obrtno nadzorstvo v 205 slučajih. Pismeno uradovanje se vedno bolj množi in zato zelo ovira, ker ni pisarniških moči, glavno delovanje obrtnih nadzornikov. Mnenj, izjav in poročil raznim oblastem in javnim zastopom so podali obrtni nadzorniki 27.935. Protij 1971 podjetnikom so vložili 3646 naznanil, ker se niso na postavne predpise ozirali. Zodjetnikom so odposlali 7472 pozivov, da naj protipostavnosti ali napake odpravijo. S strankami so občevali v 12.494 slučajih, in sicer s 6894 podjetniki in s 5600 delavci.

Če te številke preiščljamo, je pač naša želja več kot upravičena, da naj se obrtno nadzorstvo pospešuje v tisti meri, ki mu gre glede na njegovo važnost. Četudi v sedanjih vojnih časih ne moremo upati, da bi se naša želja takoj izpolnila, upamo, da se izpolni, ko se redne razmere vrnejo. Skoraj vsako leto je osrednji obrtni nadzornik želel v svojem poročilu trgovinskemu ministru, da naj se obrtno nadzorstvo pospešuje. Letos te prošnje ni obnovil. Opustil jo je najbrže zato, ker je ostala dozdaj brezuspešna.

Nas seveda v prvi vrsti zanimajo poročila o obiskih v tobačnih tvornicah. Žal, da se tobačne tvornice le enkrat na leto obiščejo, vsled česar se sanitetne hibe le počasi odpravljajo, a razveseljivo v poročilih je, da se razmere vedno izboljšavajo, dasi se ne more zaničati, da se mora še marsikaj storiti. V lanskem poročilu navedene napake so večinoma odpravljene, a neizpolnjene so le še nekatere stvari, ki so jih že pred leti obrtni nadzorniki sprožili.

Poročilo v tobačni tvornici Dunaj Rennweg izkazuje zelo visoko število bolnikov. 493 obolenj s 6524 bolniškimi dnevi pri delavstvu, ki izkazuje delavsko stanje 354 oseb, pač niso zdravstvene razmere najboljše. In če čitamo, da je 18 oseb na jetiki obolelo, ne da bi se kaj za nje storilo, to ni razveseljivo.

Tudi v tvornici Dunaj Ottakring izkazuje, da je na jetiki 121 oseb obolelo. Razmere v Hainburgu so se izboljšale.

V Steinu so zdravstvene razmere zelo neugodne. Med 453 osebami jih je obolelo za jetiko 8, za bledico in za pomanjkanjem krvi pa 36.

V Lincu se je število delavstva znižalo.

V Halleinu so se grajane napake večinoma odpravile.

Vojni dogodki

od 15. do 22. septembra 1914.

Z južnega bojišča ni uradnih poročil.

Na severnem bojišču se je naša armada koncentrirala v goratem ozemlju zapadno od trdnjave Przemysl. Kraj je silno ugoden za brambo in Rusi ne morejo prodirati semkam razen od severa in vzhoda. Dne 17. septembra se je ob mostu čez reko San pri Seniawu (severno od Przemysla) vršil ljut boj; naše čete so se hrabro borile in prisilile sovražnika, da je postavil v boj velike brambne sile — dva armadna zbora in težko artiljerijo. Šele potem so se naše čete umaknile.

Na nemško - ruskem bojišču prodira general Hinderburg proti ruski trdnjavi Oswiec, ki leži blizu vzhodno pruske meje; dozdaj je zavzel dva večja ruska kraja: Grajevo in Szezuczyn.

Na francosko - nemškem bojišču se je bojna črta pomaknila nekoliko proti severu in vzhodu, tako da stoji Nemci onstran (severno) Compienge-a in Reimsa. Pri Sonssonsu ob reki Aisne (vzhodno od Compiengnea) se je vršila strahovito krvava štiridnevna bitka, v kateri so imeli Francozi in Angleži strašne izgube. Pri Reimsu so Nemci zavzeli Chateau - Brimont in vjeli 2500 Francozov. Boji na Francoskem se nadaljujejo. Na Belgijskem se je vršil boj med Angleži in Nemci pri trdnjavi Termonde.

Angleži so zasedli nemški Langenburg ob jezeru Nyassa v Afriki. (Ob jezeru Nyassa se nahajajo nemške, angleške in portugalske kolonije.)

Najvišje cene za živila v Ljubljani in na deželi.

C. kr. kranjska deželna vlada razglaša:

Spreminjaje, oziroma popolnujoč tuuradna razglasa z dne 29. julija t. l.

št. 227-Mob., in z dne 1. avgusta t. l., št. 313-Mob., določa deželna vlada za deželno stolno mesto Ljubljano do preklica za prodajo blaga, navedenega v naslednjem seznamu, iz seznama samega razvidne najvišje cene.

V kolikor se vrši prodaja tega blaga v prostorih ali na sejmskih stojnicah, morajo imeti obrtniki nabite najvišje cene v svojih prostorih, oziroma na svojih stojnicah.

Kdor bi se ne držal teh predpisov, se bo najstrožje kaznoval po določitih obrtnega reda za vsak posamezni slučaj z denarno globo do 1000 K, ali z zaporom do treh mesecev.

Nastopne najvišje cene stopijo v veljavo z dnevom razglasitve in veljajo do preklica v detajlnem in trgovinskem prometu.

Seznam blaga.

Pšenična moka št. 0 q 55 K.
Pšenična moka št. 0 kg 60 vin.
Pšenična moka št. 2 q 54 K.
Pšenična moka št. 2 kg 59 vin.
Pšenična moka št. 3 q 53 K.
Pšenična moka št. 3 kg 58 vin.
Ržena moka q 40 K.
Ržena moka kg 44 vin.
Koruzna doka q 28 K.
Koruzna moka kg 30 vin.
Ajdova moka q 56 K.
Ajdova moka kg 60 vin.
Pšenični kruh, izvzemši zemlje in drugo luksurijsno pecivo kg 58 vin.
Rženi kruh kg 46 vin.
Mešani kruh kg 42 vin.
Riž, zdrobljen kg 52 vin.
Riž, srednji kg 68 vin.
Riž, italijanski 6-a kg 80 vin.
Riž, Karolina kg 94 vin.
Ješprenj kg 38 vin.
Pšeno kg 40 vin.
Ješprenjček, debel kg 48 vin.
Ješprenjček, fin kg 64 vin.
Fižol kg 44 vin.
Grah kg 72 vin.
Krompir kg 10 vin.
Kislo zelje kg 14 vin.
Kisla repa kg 12 vin.
Kava kg 4 K.
Čaj navaden, odprt kg 7 K 50 vin.
Čaj navaden, odprt dkg 10 vin.
Kakao kg 6 K 80 vin.
Sladkor v kockah kg 1 K.
Sladkor v kapi kg 96 vin.
Sol kg 24 vin.
Pivo, izvzemši specialne vrste 1 48 vinarjev.
Navadno namizno vino 1 1 K 20 vinarjev.
Jesih 1 36 vin.
Namizno olje 1 2 K.
Jedilno olje 1 1 K.
Goveje meso I. vrste kg 1 K 90 vin.
Goveje meso II. vrste kg 1 K 60 vinarjev.
Ovčje meso kg 1 K 50 vin.
Svinjsko meso kg 2 K.
Kozje meso kg 1 K 50 vin.
Telečje meso kg 2 K.
Prekajeno meso kg 2 K 40 vin.
Salame kg 5 K 50 vin.
Slanina kg 2 K.

Svinjska mast, čista kg 2 K 20 vin.
Surovo maslo kg 4 K.
Sir navadni kg 2 K 20 vin.
Mleko 1 24 vin.
Jajce kos 10 vin.
Les, trdi m³ 13 K.
Les, mehki m³ 10 K.
Premog, kranjski, štajerski q 3 K 50 vin.
Petroleji 1 38 vin.

Spreminjaje, oziroma popolnujoč razglas z dne 1. avgusta t. l., št. 249-Mob., in turadni razpis z dne 7. avgusta leta 1914, št. 481-Mob., določa deželna vlada do preklica za celo deželo Kranjsko, izvzemši stolno mesto Ljubljano, ki se glede njega obenem izdajo posebne odredbe, za prodajo blaga, navedenega v naslednjem seznamu, iz seznama samega razvidne najvišje cene.

V kolikor se vrši prodaja tega blaga v prostorih ali na sejmskih stojnicah, morajo imeti obrtniki nabite najvišje cene v svojih prostorih, oziroma na svojih stojnicah.

Kdor bi se ne držal teh predpisov, se bo najstrožje kaznoval po določitih obrtnega reda za vsak posamezni slučaj z denarno globo do 1000 K, ali z zaporom do treh mesecev.

Seznam blaga.

Pšenična moka št. 0 q 55 K.
Pšenična moka št. 0 kg 60 vin.
Pšenična moka št. 2 q 54 K.
Pšenična moka št. 2 kg 59 vin.
Pšenična moka št. 3 q 53 K.
Pšenična moka št. 3 kg 58 vin.
Ržena moka q 40 K.
Ržena moka kg 44 vin.
Koruzna moka q 28 K.
Koruzna moka kg 30 vin.
Ajdova moka q 56 K.
Ajdova moka kg 60 vin.
Pšenični kruh, izvzemši zemlje in drugo luksurijsno pecivo kg 58 vin.
Rženi kruh kg 46 vin.
Mešani kruh kg 42 vin.
Riž, najfinejši kg 80 vin.
Riž, srednji kg 64 vin.
Riž, navadni kg 50 vin.
Ješprenj kg 38 vin.
Pšeno kg 50 vin.
Ješprenjček, debel 48 vin.
Ješprenjček, fin kg 64 vin.
Fižol kg 44 vin.
Krompir, izvzemši kraje, ki se zadržijo posebne izjeme, kg 08 vin.
Kava kg 3 K 60 vin.
Čaj navaden, odprt kg 7 K 50 vin.
Čaj navaden, odprt dkg 10 vin.
Sladkor v kockah kg 1 K.
Sladkor v kapi kg 96 vin.
Sol kg 26 vin.
Vino, navadno 1 1 K 12 vin.
Pivo, navadno, izvzemši kraje, ki se zanje določijo posebne izjeme, 1 48 vinarjev.
Jesih 1 24 vin.
Namizno olje 1 1 K 60 vin.
Jedilno olje 1 1 K 20 vin.
Goveje meso I. vrste kg 1 K 68 vin.
Goveje meso II. vrste kg 1 K 44 vin.
Ovčje meso kg 1 K 48 vin.
Svinjsko meso kg 1 K 80 vin.

Telečje meso kg 1 K 80 vin.
Prekajeno meso kg 2 K.
Svinjska mast, čista kg 2 K 50 vin.
Surovo maslo kg 3 K 60 vin.
Sir kg 2 K 20 vin.
Mleko 1 24 vin.
Jajce kos 10 vin.
Les, trdi m³ 8 K.
Les, mehki m³ 6 K.
Premog q 3 K.
Petroleji 1 40 vin.

Okno v svet.

Proti oderuštvi z živili je izšlo sledeče svarilo: Prebivalstvo Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorja se pozivlja, da s svojim lastnim ravnanjem podpira odredbe, katere so izdale politične in vojaške oblasti v varstvo splošnosti proti zvišanju cen. Prekoračenje maksimalnih tarif naj se nikar ne trpi. Ponujanje višjih kakor maksimalnih cen od strani kupovalcev je nespartno in nepatriotično. S trajnim zadržanjem potrebščin v večji množini, kakor se jih rabi za lastno domače gospodarstvo, se ne bo doseglo dovoljenja višjih cen, pač pa zaplembo in kaznen. Vsaka agitacija proti v tem oziru izdanim razglasom itd. tako od strani posameznikov kakor od strani korporacij je popolnoma nedopustna; istotako vsako javno kritikovanje, ki bi utegnilo javnost razdraževati. Vsako kršenje takih določb — tudi če so te izdane od političnih oblasti, se bode kaznovalo od vojaških domobranskih sodišč (§ 2. ces. naredbe z dne 25. julija 1914, drž. zak. št. 156; § 65. b civilnega kazenskega zakona; § 341. b vojaškega kaz. zak.). Kazen: težka ječa od 1 do 5 let. Vojaško poveljništvo nikakor ne bo trpelo, da bi kdorkoli iz morebitne javne stiske poseben dobiček imel.

Kako pokopavajo naše padle vojaške. Junake, ki so padli junaške smrti za domovino, pokopavajo še zdaj približno tako, kakor pred l. 1870. Po napadu pri Mühllhausnu so mrličje pokopali v skupne grobove. Občinski predstojnik preskrbi, da se izkopljejo grobovi in pokopljejo mrličje. Padlim junakom vzamejo samo vrednostne stvari, leta 1870. so jim sezuli tudi škornje, češar zdaj ne bodo več storili. Kakor pa deajo, tako jih pokopljejo. Odvzete vrednostne stvari se zapišejo in izroče občinskemu predstojniku, da jih določi svojejem padlega junaka.

Največja armada, ki je kdaj obstojala, je stala pod vodstvom kneza Karla Schwarzenberga leta 1814. v bitki pri Lipskem. Stela je 325.000 mož, največje število bojevnikov, ki so stali pod enim poveljnikom. To je bila pač največja armada, nikakor pa ne največja bitka. Nasprotnik Schwarzenbergov, Napoleon, je imel samo 170.000 mož. V bitki je bilo torej ravno pol milijona mož. Največja dosedanja bitka je bila pri Mukdenu med Japonci in Rusi, kjer je stalo 624.000 mož. Japoncev je bilo par tisoč več. Bilo jih je

namreč 314.000, katerim je poveljeval markiz Oyama. To je torej poveljeval za knezom Schwarzenbergom drugi največji armadi na svetu. Tretja največja bitka je letošnja večdnevna bitka pri Metz, kjer sta imela poveljnika po 300.000 mož. Do 300.000 mož se je v prejšnjih večjih bitkah bojevalo na obeh straneh, tako na primer pri Smolenske mleti 1812., pri Gravelotte leta 1870. itd. Pri Kraljevem Gradcu si je stalo nasproti 435.000 mož. V sedanjih bojih med Avstro-Ogrsko in Rusko si pa stoje milijonske armade nasproti. Gotovo bodo v bitki ob gališko-ruski meji udeležene največje armade.

Izdajatelj Fran Ullreich, Dunaj. — Odgovorni urednik Jože Gostinčar. — Tisk Kat. Tiskarne.

Razširjajte med delavstvom Uaše glasilo „Našo Moč“.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.	
Uporabno blago	F. Meršol LJUBLJANA Mestni trg 18. Trgovina z modnim in drobnim blagom. Velika izber vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratalo, volne, bombaža, sukanca itd.
	Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.
	Zimne cene

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov Avgust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečasti duhovščini v naročila na **štedilna ognjišča in peči**

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

— 228 —

njihovimi pomočniki, zlasti z ozirom na delovno zvezo, kakor tudi glede ustanavljanja in vzdrževanja združnih prenočišč in posređovalnic za delo;

b) skrbeti za redno vajeništvo s tem, da izdaja določila, katera je predložiti oblastvi v potrjenje, kolikor v tem zakonu ni posebnih predpisov, in sicer:

o pogojih, pod kojimi sme kdo imeti vajence sploh in o razmerju vajencev proti številu pomočnikov v obrtu;

o strokovnem in verskonavnem izobraževanju vajencev;

o učnem času, vajeniških preizkušnjah in preizkušnjah za pomagata;

o nadzorovanju, ali se zadruga drži teh določil;

c) potrjevati učna izpričevala in izdajati učna pisma;

d) skrbeti za obolele vajence;

e) nadzorovati od zadruga ustanovljena in vzdrževana obrtna učilišča in učne tečaje in razstave vajeniških del, katere prireja in denarno podpira zadruga i. e.;

f) potrjevati delavska izpričevala pomočnikov, ki pripadajo drugi;

g) skrbeti za obolele pomočnike z ustanavljanjem bolniških blagajnic ali s tem, da pristopi k že obstoječim bolniškim blagajnicam;

h) sestaviti razsodiški odbor (§§ 122., 123. in 124.) za poravnavo sporov, ki nastanejo med člani zadruga in njihovimi pomožnimi delavci iz delovnega, učnega in meznega razmerja;

potem pospeševati razsodiško pravico za poravnavo sporov med člani zadruga; v ta namen se more zediniti tudi več zadrug;

i) sklepati o tem, kako naj se odpravijo navade, običaji in novotarije, ki ovirajo pošteno konkurenco med združniki;

k) poročati vsako leto o vseh tistih dogodkih v zadrugi, ki so važni za sestavljanje obrtne statistike.

Razen rednih poročil, predpisanih pod k), morajo zadruga o razmerah, tičočih se njihovega namena, na zahtevo dajati pojasnila in mnenja oblastvom, združni zvezi ter trgovinski in obrtni zbornici svojega okraja ter se smejo v tem oziru tudi same svojevolično obračati do javnih organov v pospeševanje svojih namenov.

Iz § 114. o. r. je sicer razvidno, da namen obrtniške zadruga ni v vsakem oziru popoln, ker ji je v marsikakem pogledu odkazan preozek delokrog. Vendar pa so že tu obsežene take predprave, da je zadrugam mogoče, jako pospeševati koristi svojih članov. Zlasti prvi odstavek gorenjega paragrafa daje prav dobro navodila, po

posla v dotični zalogi za prodajo, je ravnati kakor s pripadniki zadruga.

Obrtna podjetja, ki kaki zadrugi pristopijo kot člani na podlagi teh določil, morejo po medsebojnem porazumu zopet izstopiti. Ako se med obema deloma ne doseže tako porazumljenje, more vsak izmed njih predlagati pri obrtnem oblastvu razvezo članstva; o tem odloči obrtno oblastvo, zaslišavši obe stranki.

Pristop k zadrugi je torej obvezan (obligatoričen) za one obrtnike, za katere obstoji zadruga. Dotičnik mora biti član toliko časa, dokler ima obrtno pravico (obrotni list ali koncesijo), akoravno bi je morda nekaj časa dejanski ne izvrševal. Član preneha biti, ako odloži obrtno pravico ali jo izgubi na kak drug način. — Isto velja za ne-doletne obrtne lastnike, slaboumne in zapravljivce, ker je za pristop v zadrugo merodajna samo prijava obrta, oziroma dosežba koncesije. Pravice in dolžnosti napram zadrugi pa vrše te osebe po svojih namestnikih. — Izjemo dela zakon v tem oziru o lastnikih tovarniških podjetij, katerim je na prosto dano, ali pristopijo zadrugi ali ne. Ako pristopijo, postanejo tudi njihovi pomožni delavci pripadniki zadruga. V slučaju, da bi nastala dvojba, je li dotično podjetje tovarniško ali ne, in ali mora pristopiti njega lastnik zadrugi, odločuje politično deželno oblastvo (§ 112).

§ 109.

Krajevni obseg, na kateri naj se raztezajo posamezne zadruga, sme vsak čas določiti politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico, združno zvezo, kjer obstoji, prizadete zadruga in obrtnike.

Da bi se zadruga raztezala čez več nego eden političen okraj, to sicer v zakonu ni prepovedano, vendar naj bi se to zgodilo samo v slučajih dejanske potrebe. (Trg. min. ukaz z dne 4. novembra 1883, št. 39.476.)

§ 110.

Obstoječe zadruga naj svoja pravila prilagode določilom tega zakona. Ako tekom šestih mesecev, potem ko stopi v veljavo ta zakon, ne predlože političnemu deželnemu oblastvu prošnje za odobrenje dotičnih izprememb pravil, ki so bile redno sklenjene, naj to oblastvo brez ozira na morebitne nasprotne sklepe zadruga uradoma izvrši tiste izpremembe, ki so potrebne, da se pravila prilagode določilom tega zakona.

Pridržati se smejo imenovanja, ki so v navadi v dotični deželi (gremiji, cehi, bratovščine i. dr.).

— 225 —

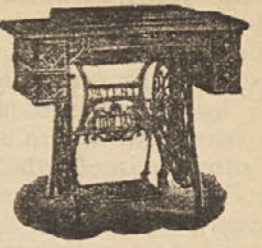

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljeno in slast do
jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti oginjavanju otrok in proti po-
tenju nog, skatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodji, za odstranitev kurjih oces in trde
kože, steklenica 70 v.
Sladin“ za otroke, skatla 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepljeno
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krone 80 v.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17
priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih
voznih koles in šivalnih strojev
= za rodbino in obrt. =

Gričar & Mejač
Ljubljana, Prešernova ulica 9
priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.
Novosti v konfekciji za dame.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Sladni čaj-zajtrk!
Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južna! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči! Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. Glavna zaloga na Dunaju: le-
karna Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse št. 109,
Združeni Josefstädterstrasse št. 26, Radetzkyplatz št. 4.
V Oradcu: Sackstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih trdk
Trnkoczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Svoji k svojim!
A. LUKIČ
Ljubljana, Pred Skofijo št. 19.
Konfekcijska trgovina
za dame, gospode, dečke in deklice
se najtopleje priporoča.

Peter Kozina & Ko.
Tovarna čevljev v Trzinu,
Gorenjsko.
Najmodernejše podjetje monarhije.
Otvoril sem lastno prodajalno
Na drobno v Ljubljani Na debelo
Breg št. 20 (Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

A. & E. SKABERNÉ, Mestni trg št. 10
Velika zaloga manufakturnega blaga, različno
sukno za moške obleke, volneno blago, kakor
ševijoti, popelin, delni, itd. za ženske obleke. —
Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati
izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kako-
vostih in širinah; potrebščine za krojače in šivilje.
Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za
postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti
v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni
prti, servijeti in brisalke iz platna in damasta.
Priznane nizke cene!
Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse
vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor:
srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi
pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira
v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh
velikostih za otroke. — Predpasniki najnovej-
ših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in
klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do naj-
finejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti
žepni robci. — Zaloga gospega perja in puha.
Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurneja prilika za štedenje!
Ljudska Posojilnica
registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6
pridliče, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo
sprejema hranilne vloge in vloge v
tekočem računu, za katere jamčijo
ne samo njeni zadružniki, temveč tudi
cela dežela Kranjska
in jih obrestuje po
4³/₄ 0/0
brez kakega odbitka, tako da sprejme vlož-
nik od vsakih vloženih 100 kron čistih
obresti 4.75 kron na leto. Stanje vlog je
bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov
kron. Za nalaganje po pošti so poštnohra-
nilnične položnice brezplačno na razpolago.
Načelstvo.

Dokler kaka obrtniška družba (korporacija) ni premenila svojih
pravil v smislu tega zakona, in dokler premenjenih pravil ni odo-
brilo politično deželno oblastvo, ne more se smatrati kot zadruga v
smislu obrtnega reda. (Upr. sod. razsodba 23. februarja 1883, št. 409.)

§ 111.

Tudi več zadrug, ki so dosedaj obstojale zase, se sme po vza-
jemnem porazumljenju zediniti v eno zadrugo po izreku političnega
deželnega oblastva, katero zasliši trgovinsko in obrtno zbornico in
zadružno zvezo, kjer obstoji.

Prav tako se smejo pri tistih zadrugah, ki obsegajo raznovrstne
obrti, v vzajemnem porazumljenju ali na zahtevo večine članov, ki
pripadajo kakih obrtnih kategorij ali sorodnim obrtnim kategorijam,
le-te izločiti od dosežanja zadruga ter se ustanoviti kot samostojne
zadruga ali pa zediniti s kako drugo že obstoječo zadrugo, pod tem
pogojem, da so dani uveti za dosego zadružnih namenov.

Čim je vložena taka zahteva za izločenje, oziroma za zedinjenje,
je treba o njej zaslišati prizadete zadruga, ki morajo, povprašavši v
ta namen nalašč sklicani zadružni zbor, oddati svoje mnenje obrt-
nemu oblastvu prve instance tekom osmih dni, sicer se odloči brez
ozira na to mnenje.

§ 111a.

Da se osnujejo zadruga za posamezne obrtne kategorije ali za
sorodne obrtne kategorije, se more tudi uradoma izpremeniti obseg
zadrug z ozirom na odkazane obrtne kategorije in z ozirom na teri-
torijalni okoliš. O tem odločuje politično deželno oblastvo, zaslišavši
trgovinsko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in pri-
zadete zadruga in obrtnike. Z dotično odloko naj politično deželno
oblastvo tudi uradoma izvrši izpremembe v pravilih dotične zadruga,
ki so potrebne vsled tega odkazanja.

Ako naj se ustanovi strokovna zadruga, je potrebno privoljenje
večine dotičnih obrtnikov.

Da se več že obstoječih obrtniških društev (korporacij) združi
v eno zadrugo, sme se zgoditi le po medsebojnem sporazumljenju.
(Trg. min. ukaz 18. jun. 1883, št. 22.037.)

Izločitev posameznih obrtnih vrst iz obstoječe zadruga se sme
odrediti samo na njihovo željo ali sporazumno z njimi, nikoli pa ne
proti njihovi volji. (Upr. sod. razsodba 4. marca 1891, št. 856.)

§ 112.

Posamezne obrtne kategorije, ki doslej niso bile uvrščene v
nobeno zadrugo, more politično deželno oblastvo, zaslišavši trgovin-

ske in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in dotične za-
druge, odkazati kakih že obstoječi zadrugi.

Zadrugi, ki obsega en sam ali več sorodnih obrtov, se ne smejo
odkazovati taki obrti, ki niso sorodni v zadrugi združenim obrtom.

Hkratu z odkazanjem naj politično deželno oblastvo uradoma
izvrši izpremembo pravil dotične zadruga, ki je nastala vsled tega
potrebna.

Ako nastanejo dvomi, h kateri obstoječi zadrugi spadajo posa-
mezni obrti, odloča o tem obrtno oblastvo, zaslišavši o tem trgovin-
sko in obrtno zbornico, zadružno zvezo, kjer obstoji, in dotične za-
druge, oziraje se na zadružna pravila.

§ 113.

Nemotenje obrtovanja.

Z ustanovo zadrug se ne sme nikomur omejiti nastop ali obrat
kakega obrta dalje nego določa pričujoči zakon.

Zadruga torej nima pravice, da bi omejevala nastop ali izvrše-
vanje obrta, razun v slučajih, kjer ji je to dovoljeno po zakonu. —
Zato ni dopustno, da bi zadruga v svojih pravilih izrekla prepoved,
da se pomočniki ali delavci ne smejo uporabljati zunaj delavnice.
(Upr. sod. razsodba 13. maja 1885, št. 1028.)

§ 114.

Nameni.

Namen zadruga je, da goji duh skupnosti, da ohranja in povz-
diguje stanovske časti in pospešuje humanitarne, gospodarske in
izobrazne koristi svojih članov in pripadnikov.

Humanitarne koristi se morejo zlasti pospeševati z ustanavlja-
njem bolniških in podpornih blagajnic, oziroma podpornih skladov
za člane in pripadnike, nadalje s tem, da se prevzema posredovanje
pri zavarovanju članov pri kakih obstoječi zavarovalnici; gospodarski
interesi se pospešujejo s tem, da se uvaja skupno delo s stroji in
poboljšani načini proizvodnje, da se ustanavljajo sirovinška skladišča,
prodajalnice, skladišča vzorcev in posojilnice, da se prepreču-
jejo, oziroma odstranjajo nepravilne uredbe, ki motijo pošteno kon-
kurenco med zadružniki; izobrazni interesi naposled se pospešujejo
tako, da se ustanavljajo in podpirajo obrtna učilišča (strokovne in
nadaljevalne šole, učne delavnice i. dr.), da se prirejajo strokovni
učni tečaji za člane in pripadnike, razstave vajeniških del itd.

Zlasti ima zadruga dolžnost:

- redno v razvidnosti imeti člane in pripadnike zadruga in skr-
beti za to, da se ohranijo pravilna razmerja med obrtniki in